

Педагогічні КАДРИ

газета

ЗАСНОВАНА У ЖОВТНІ 1929 РОКУ

№ 3 (1631) БЕРЕЗЕНЬ 2013 РОКУ

НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Конференція

Вчена рада

ДОРОГІ ЖІНКИ! ВЕЛЬМИШАНОВНІ НАШІ ДРАГОМАНОВКИ!

Від щирого серця прийміть від усього чоловічого колективу НПУ імені М. П. Драгоманова теплі вітання у Міжнародний жіночий день – 8 БЕРЕЗНЯ.

Дякуємо вам за те, що щодня сповнюєте наше життя красою, любов'ю й сонячним благословенням. Без блиску ваших очей і ніжності сердець довоколишній світ був би сірим і сумним. Дякуємо вам за вашу щоденну невтомну працю, терпіння й розуміння.

Хай до віку збуваються усі ваші мрії, серце повниться життєвою енергією, оптимізмом і вірою в щасливе майбутнє! Здоров'я вам, любові й довгих-довгих років життя!

З повагою,
ваш ректор **ВІКТОР АНДРУЩЕНКО**

УПРАВЛІНСЬКІ КОМПЕТЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧА ВНЗ

14-15 березня 2013 року в Національному педагогічному університеті імені Михайла Драгоманова проходила Міжнародна науково-практична конференція "Управлінські компетенції викладача вищої школи", що збирала довкола своєї тематики десятки вітчизняних і закордонних вчених у галузі менеджменту, педагогів, теоретиків і практиків.

Організатором заходу виступила кафедра інновацій та інформаційної діяльності в освіті Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації НПУ.

На трьох секціях науковцями обговорювалися питання компетентнісного наповнення професійної діяльності викладача, участь викладачів в управлінні освітою та самоменеджмент педагога вищої школи. Аналізувалося формування управлінської культури викладача як необхідна передумова його ефективної професійної діяльності. Вченими презентувався світоглядний фундамент системи управлінських компетенцій педагога, філософські засади розробки загальної теорії управління та аксіологічні засади самоорганізації викладача. Детально розглядалися усі без винятку види компетенцій педагога ВНЗ, їх інформаційне поле та моделі формування.

Посол наголосив на великому значенні діяльності Ульріха Вальтера загалом і обрання його Почесним професором НПУ зокрема для розширення і поглиблення співробітництва між Німеччиною та Україною.

Станіслав Олексійович теж висловив своє захоплення подією, бажаючи драгомановцям використовувати кожну можливу нагоду спілкування з цими людьми, титанами наукових знань і життєвого досвіду.

Німецький космонавт і вчений приїхав до України з дружиною пані Вальтер і у своєму виступі подякував усім присутнім за неймовірні враження і емоції від церемонії нагородження, що залишаться у його серці назавжди. Під аплодисменти залу він пригадав першу зустріч зі студентами та ту молоду особу, яка запропонувала обрати пана Ульріха у Почесні професори. Традицією для НПУ є періодичні лекції від його Почесних, у когорті яких тепер увійшов і Ульріх Вальтер, тож драгомановці з надією чекатимуть наступних його приїздів і незабутніх зустрічей.

Під враженнями від події залишився й український космонавт, Герой України Леонід Каденюк. За кілька хвилин свого виступу він поділився із драгомановцями своїми емоціями, які пережив під час польоту в космос, і підтвердив, що з радістю зустрічатиметься зі студентами й викладачами.

Людмила КУХ,
прес-служба університету

ЛЮДИ МІЖПЛАНЕТНОГО МАСШТАБУ

15 березня 2013 року на Вченій Раді Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова мантиї і дипломи Почесних професорів вишу вручили особистостям, які вже давно виходять за межі планетного про них мислення, – космонавтам Ульріху Вальтеру та Леоніду Каденюку.

Ідея обрати німецького і українського космонавтів Почесними професорами Драгомановського вишу з'явилася у студентів після блискучої лекції пана Ульріха, що відбулася майже рік тому, коли професор Технічного університету м. Мюнхен завітав у НПУ на запрошення Президента Малої академії наук України, друга Драгомановського університету Станіслава Довгого. Керівництво з ентузіазмом сприйняло цю пропозицію студентів, і ось березень став знаменним у значенні "космічного" місяця для драгомановців.

Ульріх Вальтер і Леонід Каденюк – нам дуже близькі, як би тому не дивувалися інші, особистість маленької дитини, її внутрішній світ – це теж космос, в якому мусить розібратися Вчитель, справжній і талановитий.

Віктор АНДРУЩЕНКО

Привітати з такою поважною подією у житті Ульріха Вальтера і Леоніда Каденюка до університету завітали Надзвичайний і Повноважний Посол Німеччини в Україні пан доктор Крістоф Вайль, Президент Малої академії наук України, доктор фізико-математичних наук, професор Станіслав Довгий, керівник Відділу культури, освіти і меншин Посольства Дірк Лехельт та керівник Інформаційного центру ДААД Флоріан Кюхлер. Пан

Потенціал

Інтерв'ю

Студентське життя

Проект заради
Європейського
майбутнього

стор. 2

Ольга
Сухомлинська

стор. 5

Ми дебютуємо –
за нами
майбутнє!

стор. 7

ПРОЕКТ ЗАРАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО МАЙБУТНЬОГО

11 березня 2013 року в Колонному залі імені М. Лисенка Національної філармонії України Асоціацією ректорів педагогічних університетів Європи та Національним педагогічним університетом імені М. П. Драгоманова було презентовано проект Педагогічної Конституції Європи для іноземних дипломатичних представництв в Україні та громадськості держави.

Поява такого проекту вперше на європейських і світових теренах сколихнула зарубіжжя, незважаючи на те, що це лише перший етап втілення Педагогічної Конституції Європи. Як повідомили члени Асоціації, затвердження документу після його доопрацювання і внесення пропозицій усіх членів АРПУ Європи, науковців і педагогів планується у травні цього року на другому Форумі Асоціації у Франкфурті-на-Майні.

Драгомановський колектив підтримує проект Педагогічної Конституції

“Цей дуже амбітний, на погляд багатьох, проект спрямований на зміцнення і розвиток єдиного Європейського дому, поглиблення взаємодії і співпраці народів європейського простору як умови забезпечення гідного місця Європи у глобальній світовій конкуренції народів і культур, – розповідає Президент Асоціації, академік **Віктор Андрущенко**. – Миролюбство і права людини, демократія і співпраця, екологічна безпека і солідарність – ось основні цінності, на яких будуються мости у майбутнє”.

Перед презентацією для іноземних дипломатичних представництв в Україні та громадськості держави

Власне, презентував поважним гостям Конституцію Віктор Петрович, зосереджуючи свою увагу на науковому педагогічному підґрунті її побудови. “Наш проект побудований на базових цінностях, сформованих європейською філософією, педагогікою і культурою впродовж усієї її історії. Ми спирались на творчість знамени-

Почесні гості заходу позитивно прийняли драгомановську ініціативу

того чеського педагога Яна Амоса Коменського, педагогічні здобутки німецького мислителя Фрідріха Дістєрвега, знаменитого французького просвітителя Жан-Жака Руссо, російського письменника і педагога Льва Толстого, грузинського педагога Шалви Амонашвілі, мудрого білоруського мислителя Скорини, багатьох інших оригінальних вчителів людства, представників практично всіх європейських народів. Основу Педагогічної Конституції Європи складають надбання української педагогіки, четвірка педагогів якої – Микола Пирогов, Костянтин Ушинський, Антон Макаренко і Василь Сухомлинський – справедливо входять у дев'ятку найвидатніших педагогів світу”, – наголосив Президент Асоціації.

Разом до спільної мети

Розповів академік і про те, що ідея такого масштабу зароджувалася в Драгомановському виші як флагмані педагогічної освіти вже давно та проектувалася на виконання рішень Форуму міністрів Європейських країн, що проходив у Києві 23 вересня 2011 р., та завдань, поставлених у доповіді Міністра освіти і науки України **Дмитра Табачника** “Школа XXI століття: “Київські ініціативи”. Сам проект покликаний об'єднати університети педагогічного профілю задля розробки єдиної педагогічної стратегії, її реалізації з урахуванням особливостей національних культур і характерів народів європейського простору та виховання нового вчителя для об'єднаної Європи. Не випадково авторами проекту стали **Віктор Андрущенко, Моріц Гунцігер і Альгірдас Гайжутіс**.

Зі словами підтримки і реалізації проекту виступив Посол з особливих доручень Міністерства закордонних справ України **Борис Захарчук**, Президент Національної академії педагогічних наук України **Василь Кремень**

і радник, спеціальний уповноважений Прем'єр-міністра України **Анатолій Толстоухов**.

До того ж, як пояснили організатори, Педагогічна Конституція Європи, презентована на заході, є лише частиною великого проекту, який готує Асоціація і Драгомановський університет на чолі з Віктором Андрущенко. Загалом він передбачає п'ять етапів, в яких заплановано розробку спільних програм магістерського рівня (або рекомендацій-додатків до навчальних програм) “Новий вчитель XXI століття”, видання уніфікованих підручників, які б зняли протиріччя у трактуванні спірних питань європейської історії та сьогодення та створення врешті “Європейського континентального педагогічного університету” (на території однієї з країн – членів Асоціації), який стане самостійним навчальним закладом нового покоління. “Ми сподіваємося на те, що майбутні випускники Континентального університету стануть модераторами європейських цінностей, єдності Європейського дому, порозуміння та співпраці”, – зауважує Віктор Петрович.

Славетний хор імені Г. Верьовки виконав пісні європейських країн

Гармонійним і цілком виправданим стало завершення презентації святковим концертом Національного заслуженого академічного українського народного хору імені Г. Верьовки під диригуванням генерального дирек-

Педагогічна Конституція Європи встановлює принципи узгодженої трансуніверситетської політики, регламентує педагогічну діяльність та визначає загальний механізм підготовки вчительських кадрів.

Віктор АНДРУЩЕНКО

тора і художнього керівника, Героя України **Анатолія Авдієвського**. Хор виконав народні пісні країн – засновниць Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи, серед яких були грузинські, чеські, іспанські, білоруські, російські, молдавські і литовські мелодії. Народна пісня, в якій сяє душа нації, її ментальність і духовність, виражаються найчистіше національні і загальнолюдські цінності, що не втрачають своєї ваги протягом усієї історії людства, виявилася одним із вагомих аргументів, що кликав до єднання європейських країн. Зрозумілі й близькі кожному мелодії створили особливу атмосферу в залі, надавши новому проекту шарму високої духовності й миролюбства.

*Людмила КУХ,
прес-служба університету*

Читають всі

Шукайте газету 20 числа кожного місяця:

- у книжковому кіоску головного корпусу
- на спеціалізованих розкладках у вашому навчальному корпусі

Електронний варіант газети

ви можете завантажити на сайті

www.npu.edu.ua

у розділі “Педагогічні кадри”

З питань розміщення інформації про ваші заходи та події звертайтеся за телефоном (044) 234-75-87 або електронною поштою **gazeta@npu.edu.ua**

ПРЕАМБУЛА

Об'єднавчий процес народів і культур, що розгортається на теренах Європи, потребує формування сучасного суб'єкта європейської життєдіяльності – людини, здатної до співжиття у суспільстві без насильства, у мирі і злагоді, за принципами гуманізму, милосердя, справедливості і свободи. Реалізація цієї історичної місії неможлива без вчителя – ключового суб'єкта змін. Навчаючи дітей, формуючи їх світогляд і культуру, учитель виховує у молодого покоління здатність жити і працювати в умовах полікультурної взаємодії народів європейського простору.

Європейська спільнота, виплекана на демократичних традиціях відкритості та довіри, постала перед необхідністю їх збереження та захисту в умовах сучасних викликів – міжнародного тероризму, расової та релігійної нетерпимості. Загроза моральної деградації людства, інспірована втратою духовності, постає сьогодні співрозмірною із загрозою вичерпання природо-ресурсного потенціалу планети, ядерної чи екологічної катастрофи, розгортання інших глобальних проблем сучасності. На цьому фоні відбувається загрозна зниження суспільного статусу вчителя як провідника демократичних ідей та високої моралі.

Протистояти цьому процесові може і повинен кожен, кому не байдуже майбутнє його дітей і онуків. Справедливим є й те, що найбільш ефективно означену історичну місію може виконати вчитель, підготовка якого в душі сучасного європейського світогляду й системи провідних цінностей є першочерговим і найбільш відповідальним завданням європейського об'єднаного процесу.

У ході історичного розвитку європейська педагогіка сформувала спільну платформу цінностей, актуальну для всіх країн і народів континенту. Провідними серед них є людиноцентризм, толерантність, миролюбство, екологічна безпека, дотримання прав людини, солідарність. Підготовка педагогів за єдиною шкалою загальнолюдських цінностей й з урахуванням національних особливостей є тим головним осередком, навколо якого мають здійснюватись модернізаційні та інноваційні процеси педагогічної освіти у європейському просторі. Сучасний європейський вчитель покликаний знайти відповіді на виклики епохи й повернути учнівську і студентську аудиторію в лоно класичного наукового знання, високої культури, соціально-практичного досвіду поколінь, загальнолюдських соціокультурних цінностей, духу гуманізму і людинолюбства.

Підготовка вчителя, який відповідає стандартам професійних компетенцій XXI ст., – історична місія педагогічних університетів, реалізація якої передбачає здійснення відповідних організаційних, змістовних і методологічних трансформацій. Основи цього процесу закладені Лісабонськими домовленостями (1997 р.) щодо визнання кваліфікацій у галузі вищої освіти та Болонськими деклараціями стосовно "єдиних правил" організації університетської освіти у європейському освітньому просторі.

На часі створення та прийняття документу, який легітимізує ціннісну основу учительської справи. У ролі такого документу пропонується "Педагогічна Конституція Європи", розроблена професорами Віктором Андрущенком (Україна) – Моріцем Гунцінгером (Німеччина) – Альгирдасом Гайжутісом (Литва) для застосування у межах Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи.

РОЗДІЛ 1

Стаття 1.1. Педагогічна Конституція Європи (далі – Конституція) є документом, який визначає принципи та методологію філософії та політики процесу підготовки сучасного педагога для об'єднаної Європи XXI століття.

Стаття 1.2. Конституція встановлює засади узгодженої трансуніверситетської політики в галузі педагогічної освіти, регламентує педагогічну діяльність, визначає порядок формування, організації і діяльності ключових ланок загального механізму підготовки педагогічних кадрів, врегульовує суб'єкт-суб'єктні відносини в системі педагогічної освіти країн європейського простору.

Стаття 1.3. Норми Педагогічної Конституції, маючи інтеграційний характер, можуть бути адаптованими до педагогічних традицій та національної освітньої політики кожної з країн, що її приймають.

Стаття 1.4. Принципи та норми Конституції мають позапартійний характер і не підлягають ідентифікації з ідеологічними засадами будь-якої політичної партії.

РОЗДІЛ 2

Педагогічна освіта у Європейському просторі

Стаття 2.1. Педагогічна освіта є системою навчально-виховної діяльності, спрямованої на підготовку педагогів – дошкільної, початкової та середньої освіти, викладачів професійних навчальних закладів та педагогічного персоналу закладів додаткової освіти та виховання, професійною діяльністю яких є навчання та виховання дітей, учнівської та студентської молоді.

Стаття 2.2. Серцевиною педагогічної підготовки є формування особистості вчителя – людини високого рівня освіти, загальнокультурної підготовки, високих духовних і моральних якостей, здатного до навчання та виховання дітей, молоді та студентів відповідно до вимог XXI століття.

Стаття 2.3. Основи педагогічної освіти європейського простору закладені в епоху античності. Їх загальнолюдський гуманістичний зміст шліфувався в процесі історичного сходження країн Європи сходами прогресу. Кожна з наступних епох – Середньовіччя і Відродження, Реформація і Просвітництво, Нові часи і Класична епоха – послідовно формувала модель педагогічної освіти як освіти гуманістичної, креатив-

ної, людино- і культуротворчої.

Стаття 2.4. Фундаторами європейської педагогічної освіти визнані такі знамениті педагоги, як Джон Локк (Велика Британія), Марія Монтессорі (Італія), Фрідріх-Адольф-Вільгельм Дістервег (Німеччина), Йоганн Генріх Песталоцці (Швейцарія), Лев Толстой (Росія), Ян Амос Коменський (Чехія), Жан-Жак Руссо (Франція), Антон Макаренко, Микола Пирогов, Василь Сухомлинський, Костянтин Ушинський (Україна – Росія).

Стаття 2.5. Сучасний контекст європейської педагогічної освіти визначається гуманістичними нормами, що утвердились у європейському просторі у ролі загальнолюдських сенсовизначальних принципів.

РОЗДІЛ 3

Зміна філософської парадигми організації та змісту педагогічної освіти в контексті викликів глобалізованого світу

Стаття 3.1. Конституція базується на загальній філософії освіти, спадкоємно вбирає в себе всі прогресивні інновації, апробовані народами і культурами європейського простору впродовж їх історичного поступу. Разом з тим, вона є філософсько-педагогічним відлунням "духу сучасної епохи", що реалізується в поточному часі і просторі.

Стаття 3.2. Зміст філософії педагогічної освіти визначають наукові досягнення у розумінні природи та сутності людини, її буття у світі природи та культури, виробництва та споживання, політичних та соціокультурних відносин, морально-естетичного виміру, а також раціонально осмислені результати соціальної практики.

Стаття 3.3. В центрі змісту педагогічної освіти знаходяться питання виживання людства, формування людини як особистості у контексті загроз, сформованих глобальними проблемами минулого в період розвитку індустріалізму та науково-технічного прогресу. Новітній зміст педагогічної освіти формує відповіді на аналогічні питання, поставлені такими світовими процесами, як глобалізація та інформаційна революція.

Стаття 3.4. Стрижневою основою змісту педагогічної освіти є відповідь на потребу збереження людської цивілізації.

Стаття 3.5. Зміст педагогічної освіти підпорядковується потребі формування у вчителя здатності навчити своїх учнів жити разом у сучасному глобалізованому світі, постійно відтворювати і вдосконалювати умови гідного існування людини; забезпечення їх вільного спілкування в системі відносин стало людського розвитку.

РОЗДІЛ 4

Філософсько-методологічні принципи педагогічної освіти

Стаття 4.1. Принципами педагогічної освіти є фундаментальні положення, що визначають побудову, функціонування та розвиток системи педагогічної освіти у європейському просторі.

Стаття 4.2. Основними серед них є принципи: людиноцентризму; науковості; доступності; системності; практики; індивідуального підходу; творчості; академічної автономії; креативності та інноваційного розвитку.

Стаття 4.3. У своїй сукупності та взаємодії принципи складають методологічну основу педагогічної діяльності всіх навчальних закладів, науково-методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти незалежно від форми власності та підпорядкування.

РОЗДІЛ 5

Ціннісна платформа педагогічної освіти

Стаття 5.1. Педагогічна освіта має ціннісний характер.

Стаття 5.2. Ціннісну основу педагогічної освіти складають норми, вироблені європейською спільнотою впродовж її історичної еволюції.

Стаття 5.3. Педагогічні цінності мають деідеологізований і департизований характер.

Стаття 5.4. Основними педагогічними цінностями є: толерантність, демократія, миролюбство, екологічна безпека, права людини і солідарність. Підготовлений на такій ціннісній основі, новий вчитель повинен бути здатним до "стирання" образу іншого як "ворога"; формування толерантності, зваженості і миролюбності; утвердження екологічного світогляду; виховання поваги до прав людини, демократії і солідарності.

Стаття 5.5. Означені цінності, пронизані духом толерантності, – діяльнісної ідеології європейської спільноти, – у своїй взаємодії формують духовну платформу, на якій базується підготовка нового вчителя в країнах європейського простору.

Стаття 5.6. Загальноприйнята духовна платформа педагогічної освіти не обмежує духовну свободу народів європейського простору; вона може бути доповнена власними цінностями або ж надбаннями, запозиченими з культурного простору сусідніх народів.

РОЗДІЛ 6

Основні компетенції європейського вчителя

Стаття 6.1. Головним завданням підготовки нового вчителя є формування здатності (компетенцій) до практичної навчально-виховної дії на основі засвоєних знань, з певним умінням застосувати отримані знання в практичній діяльності.

Стаття 6.2. Основними компетенціями, якими повинен володіти вчитель XXI століття, є: 1) компетенція науковця-дослідника; 2) інформаційна компетенція; 3) мовна компетенція (сучасний вчитель має вільно володіти кількома європейськими мовами); 4) адаптивна компетенція (вчитель має бути адаптованим до сучасних реалій); 5) комунікативна компетен-

ція (сучасний вчитель повинен бути психологом, соціальним працівником); 6) здатність навчатися протягом життя.

Стаття 6.3. Професіоналізм та здатність до його творчої трансформації в духовний світ дитини – найважливіша компетенція нового учителя.

Стаття 6.4. Високий професіоналізм і компетенції учителя спрямовуються на формування повноформатного суб'єкта європейського процесу – людини глибоких знань і культури, носія гуманістичної філософії, світогляду і моралі, національних і загальнолюдських цінностей, на виховання вмінь, потреби і прагнення їх реалізації в європейському і світовому життєвому просторі.

РОЗДІЛ 7

Провідні педагогічні технології

Стаття 7.1. Ефективність діяльності педагога безпосередньо залежить від володіння механізмами та способами донесення змісту освіти до тих, хто навчається. Останнє пов'язується з так званими педагогічними технологіями – сукупністю процедур, засобів та способів вирішення педагогічних завдань, які застосовуються у певному алгоритмі.

Стаття 7.2. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування визначаються змістом навчального предмету, загальними принципами педагогічного процесу, надбаннями культури та соціальної практики.

Стаття 7.3. Педагогічні технології не підлягають догматизації; в основі їх застосування – право вільного вибору учителя, заснованого на його педагогічній майстерності та творчості.

Стаття 7.4. Педагогічні технології, що здійснюються з використанням власних наукових досліджень педагога, із застосуванням інформаційних засобів, мовних стратегій та дискурсних прийомів, визначаються "високими педагогічними технологіями".

Стаття 7.5. Високі педагогічні технології забезпечують інноваційний характер розвитку педагогічної освіти, ефективність навчально-виховної діяльності педагога.

РОЗДІЛ 8

Практика в системі підготовки нового вчителя

Стаття 8.1. Основою ефективності педагогічного процесу є педагогічна практика, що проводиться на оснащених відповідним чином базах навчальних закладів, а також на сучасних підприємствах і в організаціях різних галузей господарства, освіти, охорони здоров'я, культури, торгівлі і державного управління.

Стаття 8.2. Педагогічна практика має діяльний (трудоий) і предметний характер, є джерелом (і механізмом) освоєння соціального і педагогічного досвіду, постає у ролі критерію істини педагогічного процесу.

Стаття 8.3. Практика забезпечує "занурення" особистості в реальний виробничий процес, пізнання його не тільки ззовні, тобто на основі теоретичних знань, але й з середини, у всій повноті виробничої дійсності, конкретики, життєвості. Поза практикою підготовка майбутніх фахівців є явищем неможливим. Вчителем, вихователем, наставником людина стає не тоді, коли вона освоїла певну суму знань, які має передати учню, і навіть не тоді, коли вона оволоділа відповідними навчально-виховними методиками чи технологіями, а насамперед тоді, коли вона зрозуміла життя таким, яким воно є, відчувала його справжність, виховала в собі якості неприйняття, відторгнення фальшу, впевнилась у своїй правоті як провідника життєвої справедливості.

Стаття 8.4. Сучасність вимагає радикальної модернізації практичної підготовки майбутнього вчителя, забезпечення її безперервності і послідовності впровадження таких її видів, як: а) ознайомча практика; б) культурологічна практика; в) виховна практика; г) навчальна практика; д) переддипломна (предметна) практика.

Стаття 8.5. Особливе навантаження покладається на громадянську практику майбутніх педагогів; вона має наскрізний характер і здійснюється протягом всього процесу їх підготовки; її головна мета – ввести майбутнього фахівця в систему суспільних відносин, сформувати громадянські якості, убезпечити вчителя від "споглядального" ставлення до життя, сформувати його активну громадянську позицію.

РОЗДІЛ 9

Академічна мобільність учителя

Стаття 9.1. Характерною особливістю становлення та функціонування нового учителя є високий рівень його академічної мобільності – здатності адекватно лабільно реагувати на зміни педагогічної реальності, знаходити відповіді на виклики епохи, пересуватись у педагогічному просторі відповідно до завдань, актуалізованих державною освітньою політикою, або ж у відповідь на зміну життєвих обставин.

Стаття 9.2. Академічна мобільність утримує учителя у тонусі готовності до змін державної освітньої політики, потребує підвищення рівня його адаптивних можливостей, формує платформу креативності, творчого підходу до педагогічної справи.

Стаття 9.3. Академічна мобільність сприяє формуванню кроскультурних цінностей учителя, толерантності, налаштованості на співпрацю.

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Європейські об'єднавчі процеси потребують якнайшвидшого очищення, відродження гуманістичних сутностей, повернення їх у соціальний простір.

Останнє має виконати учитель, підготовлений за єдиною шкалою базових кроскультурних цінностей, вироблених європейською спільнотою в процесі її історичної еволюції.

ЖІНОЧА СПРАВА: У КУЛУАРАХ ОСВІТИ

Матеріал приурочено до 100-річчя від дня народження Марії Максимівни Підтиченко – громадського і державного діяча, дійсного члена Академії педагогічних наук СРСР, учасниці Великої Вітчизняної війни, талановитого педагога, ректора Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького (нині – Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова) у 1956–1970 роках.

Її б варто зарахувати до тих жінок зі світовим ім'ям, які своїм життям і громадською діяльністю доводили й продовжують доводити, що не існує розмежувань між жіночою і чоловічою справою, є лише загальнолюдське високоморальне покликання, здійснювати яке життєво необхідно.

У 2012 р. виповнилось 100 років від дня народження Марії Максимівни Підтиченко – громадського і державного діяча, дійсного члена Академії педагогічних наук СРСР, учасниці Великої Вітчизняної війни, талановитого педагога, ректора Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького (нині – Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова) у 1956–1970 роках.

Марія Максимівна Підтиченко народилася у 1912 році на Слобожанщині. По закінченні харківської середньої школи у 1930-му році обрала навчання на історичному факультеті Харківського інституту народної освіти (у 1933 р. вишу було повернуто статус Харківського державного університету). Надзвичайно енергійна, комунікабельна, високої працездатності, наполеглива, честолюбна, з ранньої юності вона – лідер і натхненний організатор громадського і комсомольського життя студентського колективу. Навчання юній Марії давалося з легкістю, тому багато ще займалася шефською роботою: працювала у селі на збиранні урожаїв, допомагала у місцевих виборах та культурно-просвітницькій роботі.

Так склалося за бажанням самої молоді, що студенти-комсомольці були першими в оборонно-масовій роботі: вивчали військову техніку, парашутизм, стрільбову і медсестринську справу. Велика потреба в освічених, відданих Батьківщині спеціалістах гостро відчувалася у сферах культури, науки, освіти.

М. М. Підтиченко з чоловіком Ю. В. Зарубою, журналістом і письменником

Студентка Марія від початку вирізнялася поміж своїх коліжанок умінням чітко мислити, яскраво і образно висловлювати власну думку. Вона майстерно володіла великими аудиторіями слухачів на мітингах, вітчизняних і міжнародних конференціях. Напевно, вже з того часу у дівчини почав проявлятися талант оратора.

У 1934 році юна випускниця починає власну педагогічну діяльність: викладає суспільні науки та марксистсько-ленінську філософію у вишах Дніпропетровська. У 1939 році Марію Максимівну вже обрано секретарем Дніпропетровського обкому комсомолу, а в 1940 році на XII з'їзді комсомолу України вона – секретар ЦК ЛКСМ України з пропаганди.

Стрімкий ріст і на громадській і на

М. М. Підтиченко, ректор КДПІ імені О. М. Горького (1956–1970 рр.)

кар'єрній драбині тим не менше не давався легко. Особливо це стосувалося складних воєнних років. Але вперта й цілеспрямована Марія Підтиченко поставила собі за мету – ніколи не здаватися і не покладати рук навіть під найсильнішим тиском долі. З початком Великої Вітчизняної війни сотні тисяч ширих патріотів добровільно стали воїнами Червоної Армії, понад десять тисяч – діяли у підпільних обкомах і райкомах ЛКСМУ. Секретаріат ЦК ЛКСУ, у складі якого на той час працювала і Марія Максимівна, був бойовим штабом: очолював утворення комсомольського підпілля і молодіжних партизанських з'єднань у ворожому тилу, організовував випуск газет і листівок, які розповідали про військовий стан країни. Інформаційні повідомлення розповсюджували серед населення, піднімаючи віру у перемогу над ворогом і заклинаючи до опору окупантам.

Молодь на чолі з ЦК ЛКСМУ стала основою більш як мільйонної армії ополченців. Комсомольці були там, де країні загрожувала найбільша небезпека. Секретарі ЦК ЛКСМУ працювали у жорстокому режимі військового часу: їх можна було зустріти в областях, серед комсомольців і молоді підприємств, в колгоспах і навчальних закладах, серед воїнів і партизан, на комсомольських активах і численних мітингах.

Після визволення України за заслуги у справі організації молоді України на активну боротьбу проти фашистських загарбників багато комсомольських керівників було відзначено урядовими нагородами. Марія Підтиченко увійшла до числа тих, хто твердо відстоював мир власної держави, тому не випадково удостоїлась Орденом Червоної Зірки (1945 р.), Орденом Вітчизняної війни II ступеня, медалі "За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.", а пізніше – Почесного Знаку Радянського Комітету ветеранів війни і партизанського руху. Згодом ще буде багато ювілейних медалей до річниць Перемоги і відзначень свят Радянських Збройних Сил, але ті найперші, мабуть, були найвагомішими.

Повоєння – новий період життя і діяльності Марії Максимівни. У 1944–1946 та 1950–1954 роках Підтиченко працює секретарем Київського міського партії з питань пропаганди, активно повертаючи з воєнного забуття промислові підприємства і громадські організації. Натхненна, з властивою їй енергією Марія Максимівна бере участь в організації Міжнародної Демократичної Федерації жінок. У 1945 році вона увійде в Ініціативний комітет зі створення МДФЖ та Президію цієї структури, де представлятиме інтереси СРСР.

Саме антифашистський комітет жінок СРСР був складовою цієї міжнародної організації, яка об'єднала у своїх рядах активні

феміністські, пацифістські, антивоєнні жіночі організації всього світу. Марія Максимівна працювала разом із Ежені Коттон, Цолою Драгойчевою, Долорес Ібарурі, Зінаїдою Гагаріною, Ганною Караваєвою, Ніною Поповою та багатьма іншими відомими представницями жіночих організацій світу. Слабка половиною людства впевнено виступала проти атомного, бактеріологічного і хімічного озброєння. Вони щиро вірили у мирне співіснування держав з різним соціальним устроєм, без фашистських настроїв.

Марія Максимівна стала активним організатором і учасником паризьких і пражьких Конгресів. У 1958 році вона – член делегації жінок України на сесії Генеральної Асамблеї ООН в Сполучених Штатах Америки. Пізніше – одна із засновників і керівників (у 1947 р.) Київської міської, а згодом і республіканської організації Товариства "Знання".

Еженні Коттон і Марія Підтиченко

Згодом про всі життєві перипетії, діяльності світового масштабу, на яких була присутня, Марія Підтиченко розповідатиме у студентських аудиторіях. Очі молоді, що із захватом слухатимуть лекції видатної жінки, надихнуть пані Марію на науково-педагогічну роботу.

1945 рік. Франція, м. Лілля. Виступ на мітингу

Вже у 1947 році вона захистить дисертацію, а у 1948–1950 та 1954–1956 роках викладатиме суспільні науки, завідуючи кафедрою у Київському державному інституті театрального мистецтва імені І. К. Карпенка-Карого. Найпочеснішою справою за свідченнями колег Марії Максимівни для неї стало ректорство у Київському державному педагогічному інституті імені О. М. Горького.

Післявоєнний період характеризувався гострою нестачею педагогічних кадрів для шкіл в країні, тому відбудовувалась народна освіта. В педагогічному інституті відкривалися нові факультети: природничий, іноземних мов, дефектології. Активно почало працювати вечірнє відділення. Вийшов новий "Закон про школу", і в атмосфері творчого пошуку колектив досвідчених і визнаних в країні викладачів інституту під керівництвом Марії Максимівни спрямував свої зусилля на оновлення змісту навчального процесу, насичення активними формами, методами, засобами навчання. Постійно впроваджувалися нові, активні й ефективні ідеї та форми роботи, залучалися технічні засоби навчання, програмоване навчання, посилювалося світоглядне спрямування профілюючого предмета, велика увага приділялася вивченню мов та літератур, у тому числі й української. Зусиллями ректорату педагогічну практику

студентів почали розглядати як важливу ланку загальної підготовки майбутнього вчителя. Кафедри педагогіки і психології, методи викладання математики і фізики (професори С. А. Литвинов, Д. Ф. Ніколенко, М. М. Миронов, Г. Г. Кордун, І. Є. Шиманський, В. П. Дущенко та інші) працювали над поглибленням навчальних спеціальностей. Велика кількість методичних посібників, виданих досвідченими педагогами-методистами інституту; базові школи; запрошення досвідчених вчителів, директорів шкіл для читання лекцій студентам з питань педагогічного досвіду; численні поїздки до Павлівської школи талановитого педагога-гуманіста Василя Сухомлинського – це дієві кроки, організовані ректоратом для практичного оволодіння професією вчителя.

З метою залучення студентів до педагогічної діяльності активно запроваджувалася безвідривна педагогічна практика – участь студентів у різних видах позашкільної виховної роботи з учнями у групах подовженого дня, керівниками гурткової і секційної роботи, в дитячих літніх таборах відпочинку. Практика наближала студентів до умов майбутньої педагогічної діяльності.

У 60-ті роки розгортаються міжнародні зв'язки інституту: обмін досвідом, навчальними програмами, методичною літературою, дружніми візитами. Гостями інституту були освітянські делегації з Великої Британії, Сполучених Штатів Америки, Румунії, Німеччини, Польщі, Чехословаччини та інших країн. З офіційними і дружніми візитами у складі урядових делегацій Марія Максимівна відвідала багато країн.

У творчому доробку Марії Підтиченко з'явилися наукові праці з психолого-педагогічних проблем вищої школи і педагогічної теорії, суспільно-політичного життя країни і міжнародного жіночого руху. У колективі з 1957 року відновлено видання інститутської газети "За педагогічні кадри", з'явився музей "Історія КДПІ імені О. М. Горького".

Під умілим керівництвом Марії Максимівни в інституті працювали відомі педагогічних колах науки і професорів М. О. Давидова, В. П. Дущенко, Д. Ф. Ніколенко, Д. О. Тхоржевського, І. Є. Шиманського, І. І. Пільгука, А. П. Медушевського, М. Я. Брицина, В. Д. Войтушенка, Ю. Кобилицького та багатьох інших талановитих науковців.

У 1970 році Київський державний педагогічний інститут імені О. М. Горького був нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР за великі заслуги в підготовці висококваліфікованих педагогічних кадрів.

На загальних зборах Академії педагогічних наук СРСР у 1968 році за активну організаційну, наукову, навчально-педагогічну діяльність Марію Максимівну обрано дійсним членом Академії педагогічних наук СРСР.

Окрім того, встигала Марія Максимівна трудитися й на політичній кухні, у 50–70-х роках працювала депутатом Київської міської Ради народних депутатів. Поряд з військовими нагородами велика організаційна, громадська, пропагандистська, науково-педагогічна діяльність Марії Максимівни відзначена високими урядовими нагородами: двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом "Знак Пошани", Почесним Знаком Радянського комітету ветеранів війни, Почесними Грамотами Президії Верховної Ради УРСР, медаллю "А. С. Макаренка" та багатьма іншими.

Та, як вважала й сама ректорка, справа зовсім не у нагородах, а у тому натхненні і життєтворчих силах, які черпала Марія Максимівна у рухливому молодому житті інституту. З цього жила й заради цього творила. Надзвичайно мудра й дивовижно красива, сміливо талановита й цілеспрямована особистість цієї жінки сьогодні уже надихає молодь.

**Наталія ТАРАСОВА,
Людмила КУХ**